

Naturhistorie fra Danmark: Oplevelser i Lille Vildmose

Bente og Amdi Nedergaard (tekst og fotos)

Området Lille Vildmose er Danmarks største landfredning, og består både af områder som er åbne for publikum og af lukkede områder, som skal give naturen fred. Tofte Skov og Tofte Mose, som er Danmarks største højmose, samt Høstermark Skov er lukkede områder, mens mellemliggende område er åbent. I det åbne område kan publikum færdes både til fods og i biler på hhv. stier og veje. Der er etableret udsigtstårne med kig ind i de lukkede skovområder, og i sommerhalvåret er der mulighed for at købe sig ind på guidede busture ind i Tofte Skov, hvor man kan se krondyr og vildsvin.

Gennem de seneste år har vi taget adskillige ture til Lille Vildmose, som også er kendt for at huse både ynglende kongeørn og havørne.

Ud over ørnene ses musvåger, tårnfalke og vandrefalk, og desuden er der i Lille Vildmose et særdeles rigt fugleliv, der holder til i områdets mange gravesøer. Der er bl.a. store kolonier af hættemåger, og der ses flere arter af ænder, lappedykkere og knopsvaner. Om sommeren ses rørhøgene, der bl.a. fouragerer på hættemågernes æg og unger, jage hen over området.

Om vinteren er der store bestande af gæs og sangsvaner, som kommer for at overvinde fra arktiske egne, og om foråret vender en stadigt voksende bestand af traner tilbage til i Lille Vildmose for at yngle, og man kan være heldig at se dem mellem de høje siv og græsser – og høre dem trompetere.

En stille tur langs grusvejene byder ofte på synet af nogle af de mange fugle og dyr i den særegne natur, og rundt omkring i Lille Vildmose har Aage V. Jensen Naturfond etableret udsigtstårne og plankestier, der giver publikum mulighed for at nyde den særlige natur, og komme tæt på mosens dyr og planter.

Liv og død

Livet er dog også en barsk affære i Lille Vildmose, faktisk handler det om liv eller død! En aften lige efter solnedgang så vi en

vældig hidsig aktivitet i hættemågekolonien i et af gravebassinene. Da rørhøgene ikke var at se, måtte det være noget andet, der var på spil. De voksne fugle flokkedes og fulgte et eller andet i vandet eller på jorden, og de skældte ud og dykkede som for at forsøge at skræmme noget væk. På vandet svømmede hættemågeungerne panikslagne afsted for at nå den nærmeste klump siv at gemme sig i. Et kort øjeblik stod en gispende hættemågeunge sammen med en forældrefugl, som for at få et lille pusterum og opmuntring, og i næste nu gik den gamle fugl på vingerne og ungen hastede tilbage ind mellem sivene. I sidste øjeblik! For odderen var denne aften på jagt efter de endnu ikke flyvefærdige unger. Vi tænker at odderen betragter hættemågeunger som en lækkerbissen, og at den fik fat på den lille unge. Da der atter blev ro i kolonien, var der en hættemåge, der fløj kaldende rundt og ledte efter sit afkom.

Man kan sætte sin bil og gå en tur på plankestien i Portlandmosen, hvor man kan være heldig at overraske en snog, der soler sig. Den forsvinder lige så snart, den hører eller mærker, at man kommer. En sagte hvislen i græsset, et slag med halen, og så er den væk. På en solrig dag kan man se de små firben ligge og sole sig på plankerne,

Kongeørn, han, (*Aquila chrysaetos*)

og blåfugle suger nektar i klokkelyng og anden vegetation. I Portlandmosen, kan man finde de små insektædende planter, rundbladet soldug, med blade på omkring en centimeter i diameter. Og kigger man nærmere efter, så kan man se de små antenner på bladene med en klæbrig dråbe, der frister insekterne. De slipper aldrig levende derfra igen.

Naturpleje

Det store område Lille Vildmose skal plejes, og Aage V. Jensens Naturfond gør et stort arbejde for at sikre, at mosen får fred til en naturlig og organisk udvikling. Lille Vildmose er internationalt beskyttet og udnævnt som Natura 2000-område.

Grågåsen (*Anser anser*) yngler i Lille Vildmose,

Hættmågerne (*Larus ridibundus*) er gået på vingerne i forsøg på u at skræmme en fjende bort.

Hættmågeunge svømmer for livet for at komme i skjul blandt siv og rør.

Odder (*Lutra lutra*) på jagt efter lækre hættmågeunger.

Skovfirben (*Zooteca vivipara*) på plankestien i Portlandmosen.

Kongeørnen (*Aquila chrysaetos*) med bytte, formentlig en fasan.

Som et af de seneste tiltag i forsøg på naturlig naturpleje er man nu i gang med at hegne hele mellemområdet ind med et stort vildthejn og at etablere færister, så man stadig kan køre og gå ind i området. Planen er at udsætte elge og kronstyr i området i løbet af 2016, så de kan æde de mange birkeskud og holde plantevæksten nede til gavn for højmosen. Det bliver spændende at følge området de næste mange år, og at se

om man kan få øje på elge og kronstyr i det store område.

Jydsk Naturhistorisk Forening har inviteret Jakob Palgaard Andersen til at komme og fortælle om Aage V. Jensens Fonde og Lille Vildmose den 14. april kl. 19.30 i Auditoriet på Naturhistorisk Museum, Wilhelm Meyers Allé 210, 8000 Aarhus C, hvor alle er velkomne.

Desuden planlægges en guidet tur i Lille Vildmose den 1. oktober, hvor der med lidt held vil være mulighed for at se elge og kronstyr samt nogle af de mange andre arter, der findes i Lille Vildmose.

